

Mikkel Rytter

Partnervalgets grænse: dansk-pakistanske ægteskabsmigranter i Sverige

I 2002 indførte Folketinget en række nye regler vedrørende muligheden for ægtefællesammenføring til Danmark. Siden dengang har mange danske statsborgere fået afslag på ægtefællesammenføring og er i stedet flyttet til Sverige, hvor de kan opnå sammenføring under de gældende regler for EU-borgere. Blandt pakistanske migranter i Danmark har et overvejende flertal i mange år giftet sig med ægtefæller fundet i Pakistan. Gruppen af dansk-pakistanere er således i høj grad berørt af de nye familiesammenføringsregler.

Baseret på etnografisk materiale, indsamlet blandt den voksende gruppe ægteskabsmigranter i Sverige, diskuterer denne artikel, hvilke konsekvenser de aktuelle familiesammenføringsregler har fået for herboende pakistaneres ægteskabsmønstre og familieliv. Artiklens første del opridser en modsatrettet værdisætning af partnervalg, som unge dansk-pakistanere stilles overfor henholdsvis deres lokale og transnationale familie på den ene side og den danske nationalstat på den anden. Familien og nationalstaten opstiller to fundamentalt forskellige ægteskabspræferencer og tilbyder følgelig forskellige fremtider. Anden del af artiklen giver eksempler på nogle af de strategier, som ægteskabsmigranter anvender til at håndtere et familie- og hverdagsliv udstrakt mellem Danmark og Sverige.

Søgeord: Familiesammenføring, ægteskabsmigranter, arrangerede ægteskaber, transnationale hverdagsliv, semi-legalitet.

Denne artikel diskuterer, hvordan nationalstatens immigrationslov indvirker på transnationale ægteskabspraksisser og familieformer. Konkret handler artiklen om det stigende antal dansk-pakistanere, der flytter til Sverige for at opnå familiesammenføring med deres ægtefælle fra Pakistan. Denne nye bevægelse over Øresund er opstået med de danske familiesammenføringsregler, der blev indført med vedtagelsen af lov nr. 365 i sommeren 2002. Loven opstiller specifikke krav til begge ægtefællers alder, boligforhold, indkomstniveau og formueforhold samt graden af deres samlede tilknytning til Danmark. Reglerne gør det særdeles svært at opnå ægtefællesammenføring, og derfor er hundredvis af danske statsborgere flyttet til Sverige¹.

Formålet med lov nr. 365 er for det første at begrænse indvandringen til Danmark, for det andet at kunne prioritere integrationsindsatsen for de indvandrere der allerede er i landet. For det tredje ønsker man med loven at styrke indsatsen mod arrangerede og tvungne ægteskaber². Loven er den foreløbige kulmination på en række politiske tiltag med henblik på at ændre et dominerende ægteskabsmønster blandt visse indvandrergrupper, hvor det er kutyme at gifte sig i transnationale arrangerede ægteskaber. Således blev tidligere mere end 80% af alle ægteskaber blandt dansk-pakistanere, indgået med en ægtefælle fra Pakistan (Schmidt & Jacobsen 2000:144).

Ifølge migrationsforsker Ninna Nyberg Sørensen bør studier af transnationale familieformer ikke alene fokusere på de sociale, økonomiske og politiske processer, der betinger en families interne dynamik. Forskningen må også inkludere de migrationspolitikker, der muliggør eller afgrænser familienetværk, samt de kulturelle og moralske værdier der informerer disse politikker i analysen (Sørensen 2005:86). I forsøg på at følge denne anvisning diskuterer artiklens første del, hvordan og hvorfor dansk lovgivning sigter mod at regulere partnervalg og ægteskabsmønstre. Traditionelt inden for pakistanske, arrangerede ægteskaber er det forældres (og måske familiens) opgave at beslutte, foreslå eller præge deres søn eller datters partnervalg i en bestemt retning. Med lov nr. 365 byder den danske nationalstat ind på dette domæne og opstiller alternative udsagn om legitime partnervalg. Unge dansk-pakistanere er således placeret mellem familiens og nationalstatens modstridende ønsker og interesser for med hvem, og hvor de skal giftes.

Artiklens anden del præsenterer eksempler og fortællinger fra ægteskabsmigranternes konkrete hverdag og diskuterer, hvordan deres nye tilværelse i Sverige omstrukturerer forholdet mellem ægtefæller, relationerne til familien og deres fremtidsplaner.

“Sverigesmodellen”

Efter lov nr. 365 trådte i kraft i 2002 blev det hurtigt klart, at den ikke kun ramte indvandrergruppernes ægteskaber i deres respektive hjemlande, men at loven indbefattede alle transnationale ægteskaber indgået mellem en dansk

statsborger og en udlænding. Loven opstiller en række specifikke krav, som skal indfries for at opnå ægtefællesammenføring: Den danske parts indkomst skal være stor nok til at kunne forsørge dem begge og vedkommende skal råde over sin egen bolig af en anseelig størrelse. Der skal deponeres en sikkerhedsstillelse på 56.567 kr (gældende beløb i 2006) til dækning af eventuelle fremtidige offentlige udgifter, som må spenderes på den familiesammenførte ægtefælle. Begge parter skal være fyldt 24 år. Endelig vil myndighederne via et kompliceret regnestykke vurdere, om ægteparret vitterligt har en større tilknytning til Danmark end til noget andet sted i verden³. Kravene betyder, at mange danske statsborgere uanset etnisk baggrund får afslag på deres ansøgning om ægtefællesammenføring. Konkret er antallet af sammenføringstilladelser blevet reduceret fra 6.499 i 2001 til 2.787 i 2006⁴.

En måde at "løse" problemet er ved at flytte over Øresund og anvende sine rettigheder som EU-borger til at få ægtefællesammenføring til Sverige. Denne løsning kaldes populært "Sverigesmodellen". Alene i 2005 blev indgivet hen ved 600 ansøgninger om ægtefællesammenføring til en dansker bosat i Skåne (Rapport1 2006:9). Således vil et kvalificeret gæt lyde, at omkring et par tusinde danske statsborgere siden 2002 er flyttet over Øresund for at få ægtefællesammenføring.

Ægteskabsmigranterne i Skåne kan inddeles i tre kategorier: 1) En gruppe er blevet gift med ægtefæller, som de har mødt på rejser, via kontaktbureauer eller lignende. 2) "Udenlandsdanskere" fra diplomatiet, internationale virksomheder og globale hjælpeorganisationer, studerende eller rygsæksrejsende, der efter års ophold uden for Danmark ønsker at vende tilbage med deres udenlandske ægtefælle. 3) Endelig er der gruppen af danskere med anden etnisk baggrund, som har giftet sig med en ægtefælle i deres forældres hjemland. Denne artikel behandler tredje gruppe, med fokus på lovgivningens betydning for ægteskabsmigranter med pakistansk baggrund⁵. Tidligere boede der blot nogle hundrede personer i Malmö og omegn med en pakistansk familiebaggrund⁶, men siden 2002 har tallet været støt stigende. Det kan bl.a. ses ved, at Migrationsverket i 2004 gav ca. 110 tilladelser om ægtefællesammenføring til Skåne fra Pakistan⁷.

Den typiske udgave af "Sverigesmodellen" sker ved, at en giftelysten dansk statsborger, afhængigt af vedkommendes behov og økonomiske formåen, anskaffer sig en andelslejlighed i Malmö eller en lejebolig i oplandet og flytter til Sverige. Flytningen er administrativt relativt uproblematisk, men kræver at vedkommende registrerer sig på Folkeboksforingen og således officielt fraflytter Danmark. Det ændrede boligforhold giver den danske statsborger ret til sammenføring med sin ægtefælle i Sverige via EU's regler. Det dansk-pakistanske søskendepar Sanam og Tariq, der i dag bor i Landskrona sammen med deres ægtefæller fra Pakistan, er et eksempel på, hvordan "Sverigesmodellen" bliver aktuel:

Tilbage i 2002 blev den dengang 23-årige Sanam gift med en veluddannet mand fra Pakistan. Ægteskabet var arrangeret af deres respektive forældre. Sanam og hendes mand kendte hinanden på forhånd og ønskede begge at blive gift. Da Sanam efter sit sommerbryllup i Pakistan vendte tilbage til Danmark, indgav hun en ansøgning til Udlændingesservice med henblik på at få sin mand familiesammenført. Hun fik imidlertid afslag med henvisning til, at hun endnu ikke var 24 år og derfor var for ung til at få sin mand til Danmark. Afslaget var en kold klud i hovedet efter de nygiftes hvedebrødsdage i Pakistan. Løsningen blev derfor, at Sanam i løbet af ægteskabets første år rejste på tre længerevarende ophold til Pakistan for at være sammen med sin mand. Da hun året efter blev 24 år forsøgte parret igen at få lov til bo i Danmark. Men selvom de nu begge opfyldte alderskravet, og Sanam havde fremskaffet en bolig til dem og stillede de påkrævede økonomiske garantier, fik de igen afslag. Myndighederne begrundede det med, at deres samlede tilknytning til Danmark ikke var større end til Pakistan⁸.

Der var i afgørelsen bl.a. lagt vægt på, at Sanam i de foregående år havde opholdt sig så meget i Pakistan. Afgørelse frustrerede Sanam og hendes familie og tærede på deres tålmodighed. De havde imidlertid hørt om andre dansk-pakistanere, der efter lignende afslag var flyttet til Sverige. Løsningen på familiens problem blev derfor, at hendes bror Tariq, der allerede var godt i gang med at gøre karriere i en international virksomhed, også blev gift i Pakistan. Dernæst flyttede de to søskende til Landskrona og søgte om familiesammenføring. Belært af sin søsters erfaringer søgte Tariq end ikke fra Danmark. Både Sanam og Tariq fik bevilliget ægtefællesammenføring efter elleve ugers sagsbehandling i Migrationsverket. Så i september 2004 blev Sanams mand familiesammenført, og i starten af 2005 ankom Tariqs kone til Sverige.

Sanam, Tariq og de øvrige ægteskabsmigranter udgør imidlertid kun ca. 20% af den samlede strøm af danskere, der flytter til Skåne disse år (Rapport1 2006:7). Siden indvielsen af Øresundsbroen i 2000 har forbedrede transportfaciliteter, forskellige jobmuligheder og lønninger på det svenske og danske arbejdsmarked samt ulige leveomkostninger, når det gælder bolig, bil og fødevarer, virket særdeles befordrende for regionens integration. Således flyttede der alene i 2005 hen ved 3.500 personer fra Danmark til Skåne, mens 1.800 flyttede den anden vej.

I takt med at skiftende regeringer har gjort det sværere at få familiesammenføring til Danmark, er der startet forskellige organisationer, der hjælper folk med at forstå de komplekse regler og bosætte sig i Sverige. En central aktør på området er "Ægteskab-uden-grænser", der i dag har afdelinger i Danmark, Sverige og Tyskland. Foreningen blev dannet i 1996, men fik først medieeksponering og et stigende medlemstal efter indførelsen af lov nr. 365 i 2002. Foreningen har bl.a. udgivet brochuren "Sverigesmodellen", der i detaljer gennemgår hele ansøgningsproceduren i Sverige⁹. En anden aktør er "Dokumentations og rådgivningscenteret om racediskrimination", der tilbyder gratis juridisk bistand til ægteskabsmigranter om deres muligheder for at vende tilbage til Danmark¹⁰. Af mere kreative tiltag findes "Go2Sweden"¹¹. Det er et firma, som sælger pakkeløsninger til en kundekreds overvejende bestående af danskere med tyrkisk og pakistansk baggrund. Firmaet hjælper deres kunder med at finde en bolig i Sverige, følge med dem til møder hos relevante myndigheder samt ordne alt det nødvendige papirarbejde. "Go2Sweden" gør et anseeligt reklamearbejde i det pakistanske miljø i København, hvor de er kendt som "en sikker løsning". Omvendt er mange pakistanere i både Danmark og Sverige forargede over, at firmaet tillader sig at spinde guld på andre familiers ulykke.

Gennemgangen af "Sverigesmodellen" viser, hvordan den fortsatte ægteskabsmigration er organiseret omkring forskellige aktører, der hjælper folk på vej. Ægteskabsmigranterne indgår i den generelle strøm af danskere, der disse år bosætter sig i Skåne. Forskellen er imidlertid, at de ikke flytter på eget initiativ. Ingen af de ægtepar, jeg kender til, har som udgangspunkt ønsket at flytte til Sverige. Deres flytning er alene en konsekvens af deres partnervalg og ægteskab.

Ægteskabspræferencer

Børn og unge er samfundets fremtid. Familien er det primære sted for socialisering af nye borgere og således kim til samfundets kontinuitet eller forandring (Gullestad 1996). Det er ifølge antropolog Tian Sørhaug ud fra denne sammenhæng, at vi må forstå ældres kontrol over yngre som et universelt træk ved alle (hidtil) kendte samfund. Det handler om reproduktion af samfundets eksisterende orden via kontrol over unges livsbaner og fremtidshorisonter. Denne regulering af partnervalg sker i familien via overførsel af arv og ejendom, positioner, færdigheder og tilhørsforhold mellem generationer. En tilsvarende regulering sker i moderne velfærdsstater gennem institutioner som politik, bureaukrati og markedet i kombination med skole, arbejde samt social og sundhedsvæsen (Sørhaug 1996:130-131). Både familie og samfund reproduceres således i høj grad gennem ægteskabsinstitutionen. Derfor har både den lokale og transnationale familie samt den danske nationalstat vægtige interesser i at præge unge dansk-pakistaneres partnervalg og retningsgive deres livsbaner. Jeg vil diskutere familiens og nationalstatens ægteskabspræferencer hver for sig.

Familiens ægteskabspræference:

Det arrangerede ægteskab er en tradition i Pakistan og indebærer, at forældre og voksne børn i fællesskab vælger den fremtidige ægtefælle. Ægteskab betragtes ikke alene som en pagt mellem to individer, men er i højere grad en forbindelse mellem to familier. Der kan derfor være mange motiver og interesser på spil, når ægteskaber arrangeres. Gældende sociale og religiøse normer betyder endvidere, at ugifte mænd og kvinder normalt har begrænsede muligheder for at mødes og lære hinanden at kende forud for ægteskabet. Derfor bliver forældres råd og vejledning nødvendig. Endelig betragtes det som udtryk for god opdragelse og anstændig opførsel, at unge lader sig vejlede af deres forældre i spørgsmål om ægteskab.

Blandt pakistanerne er det kutyme at blive gift inden for familien (Shaw 2000, 2001; Werbner 1990). Den ideelle forbindelse anses for at være ægteskab mellem søskendes børn. Et sådan ægteskab betragtes som godt af flere grunde. Dels fordi det menes at styrke sammenholdet, når der bindes yderligere stærke bånd mellem familiemedlemmer¹². Dels fordi unge ved denne type ægteskab ofte kender hinanden forud for brylluppet. Og endelig fordi den type ægteskab letter kvindens overgang fra at være sin fars datter til at blive sin mands hustru og svigerdatter i det patrilokale hushold. Ægteskab mellem søskendes børn betyder, at brudens svigermor samtidig er hendes moster, faster eller tante, og som derfor ikke tænkes at være så krævende og kritisk i forhold til hendes evner i hjemmet. I praksis er der dog ofte forskellige grunde til, at man ikke kan eller vil vælge en ægtefælle fra den nære familie og derfor i stedet søger ud i netværket af fjernere slægtninge, betroede venner, kollegaer eller naboer.

Et studie af, hvordan dansk-pakistanske mænd og deres forældre sonderer mellem potentielle ægtefæller, viser, at forældregenerationen generelt ønsker at få deres børn gift i Pakistan. Denne ægteskabspræference begrundes ud fra ønsket om en svigerfamilie, der er ligesom dem selv. Lighed tilstræbes på flere områder fx i forhold til uddannelsesniveau og erhvervsbaggrund, økonomisk formåen, politisk overbevisning, grad af religiøsitet, hjemegn i Pakistan eller klanbaggrund. Det, at to familier vurderes at være ligesom hinanden, ses som garant for, at de unges ægteskab og familiernes efterfølgende forbindelse vil fungere bedst muligt. Kommer det alligevel på tale at vælge en svigerdatter fra Danmark, skal det være en kvinde fra en pakistansk familie, som man har et indgående kendskab til og helst en familie med samme klanbaggrund. Minimumskriteriet er en muslimsk pige, mens det værst tænkelige (nærmest utænkelige) scenarium er en etnisk dansk svigerdatter (Rytter 2003:58ff).

Forældrenes ønske om at finde svigerdøtre inden for familien i Pakistan skal ses i lyset af deres status som transmigranter, dvs. immigranter hvis daglige liv baseres på multiple og konstante forbindelser på tværs af internationale grænser, og hvis offentlige identiteter er konfigureret i relation til mere end én nationalstat (Glick Schiller et al.1999:73). Pakistanske migranter har

siden ankomsten i 1960'erne og 1970'erne søgt at vedligeholde nære relationer til familien. Det er sket via brevskriverier, e-mail, telefonsamtaler, feriebesøg, økonomisk støtte til familien samt investeringer i jord og ejendomme i Pakistan. Den væsentligste måde at skabe eller genskabe forbindelser til Pakistan er imidlertid via ægteskab. Et transnationalt arrangeret ægteskab bekræfter transmigranternes relationer til slægtninge, fællesskaber og lokaliteter, som de forlod år tilbage. Vrangviljen mod at gifte sig i Danmark skyldes en bekymring over at gifte sig og skabe forbindelser til en "fremmed" familie. Samme hensyn gælder i forhold til muslimske piger med anden national baggrund end pakistansk. Trods det fælles religiøse fundament er der stor skepsis over, hvorvidt denne type forbindelse kan holde i længden. Danske ikke-muslimske piger betragtes ikke som en reel mulighed – hverken af unge eller deres forældre. Når det handler om ægteskab, ses etniske danske kvinder som egenrådige, promiskuøse og alt for tilbøjelige til skilsmisser. De betragtes derfor generelt som uegnede til ægteskab.

Samlet opstiller forældre og familie en ægteskabspræference, der skelner mellem "gode" og "dårlige" ægtefæller. Det foretrukne valg af en svigerdatter eller svigersøn fra familienetværket i Pakistan afspejler et ønske om at videreføre familiens værdier og traditioner lokalt såvel som transnationalt.

Nationalstatens ægteskabspræference:

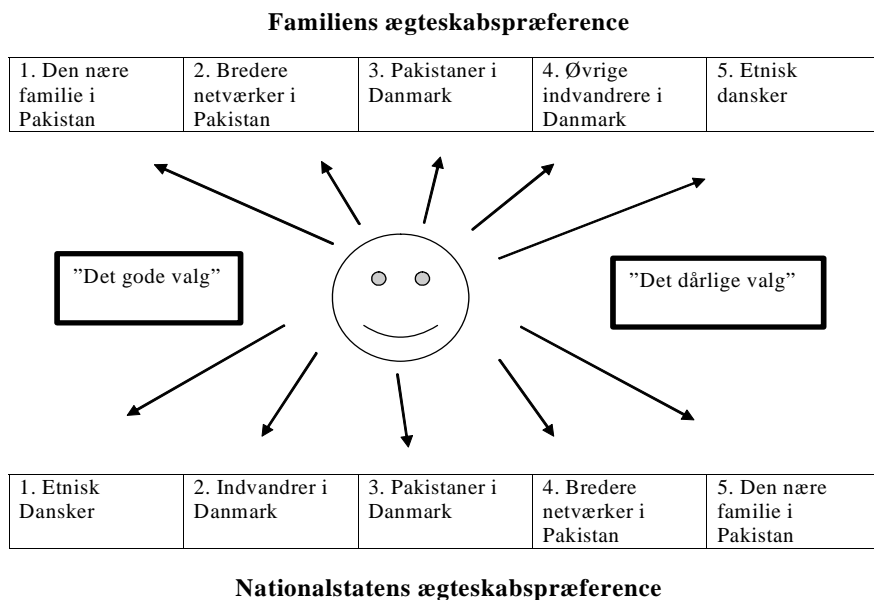
De danske familiesammenføringsregler, der blev indført med lov nr. 365 i 2002, er den foreløbige kulmination på den markante politiske interesse og bevågenhed, der siden midten af 1990'erne har omgæret forskellige indvandrergrupperes ægteskaber i Danmark (fx Winsløw 1995; Madsen 2002; Rytter 2003; Schmidt & Jacobsen 2004) og det øvrige Skandinavien (fx Berg 1994; Bredal 1999, 2006; Schlytter 2004; Wikan 2002). Interessen grunder i en række uhyrlige sager, hvor unge med indvandrerbaggrund (ofte kvinder) har stået frem i offentligheden og fortalt, hvordan deres familie har tvunget dem til at blive gift. Disse sager har sat ansvarlige politikere i gang med at forsøge at finde en løsning på problematikken, hvilket bl.a. har resulteret i strammere regler for familiesammenføring. Formålet har været at hjælpe unge med indvandrerbaggrund til at vinde tid, så de bl.a. kan få en uddannelse. Det menes at gøre dem bedre rustet til at sige fra over for de ægteskabstilbud, som deres familie præsenterer for dem. Familiesammenføringsreglerne er et klart politisk signal om, at transnationale ægteskaber er uønskede, og at indvandrere i stedet skal gifte sig i Danmark.

Sideløbende med at lovgivningen således udpeger, hvilke partnere der menes at udgøre "et godt parti" for nationalstatens borgere, bliver der også konstrueret udsagn om "dårlige" partnervalg. Fx fremstilles valget af en ægtefælle fra ens forældres hjemland ofte som udansk og udtryk for manglende integration. Den danske regerings handlingsplan mod "tvangsægteskaber, tvangslignende ægteskaber og arrangerede ægteskaber" fremfører for det før-

ste, at forældres indblanding i deres børns valg af ægtefælle strider mod gældende normer i Danmark, hvor "det er almindeligt, at unge selv vælger deres ægtefælle og indgår ægteskab på baggrund af kærlighedsforhold" (Handlingsplan 2003:5). For det andet påpeges det, at risikoen for en arvelig og behandlingskrævende lidelse er to gange større ved ægteskaber mellem søskendes børn (op.cit.4). Denne påmindelse fungerer som en moralsk pegefinger og indikerer, at ethvert ansvarligt individ bør afholde sig fra denne type ægteskab. Selvom ægteskab mellem søskendes børn er lovlige i henhold til dansk ægteskabslov, fremstilles denne forbindelse som suspekt og degenererende, når den indgås af indvandrere.

Samlet opstiller nationalstaten en ægteskabspræference for befolkningen med indvandrerbaggrund. De skal gifte sig i Danmark og helst i et inter-etnisk (og inter-religiøst) ægteskab. De skal i hvert fald ikke gifte sig i udlandet – og frem for alt ikke inden for familien, da denne type relationer betragtes som uansvarlige og moralsk forkastelige.

Familien og nationalstatens ægteskabspræferencer udgør hinandens direkte modsætninger og tilbyder hver deres identiteter, tilhørsforhold og fremtidshorisonter (se figur 1). Ugifte dansk-pakistanere er placeret på en skillevej mellem de to præferencer, hvor forskellige (idylliserede) fremtider toner frem i horisonten. På den ene side tilbyder familien et fyldgyldigt og privilegeret medlemskab af den transnationale familie, med ret og pligt til at bevare forbindelsen til signifikante personer, fællesskaber og lokaliteter i Pa-

Figur 1 illustrerer, hvordan familiens og nationalstatens ægteskabspræferencer fremstår som hinandens diametrale modsætninger.

kistan. På den anden side tilbyder nationalstaten en fremtid som fuldt accepteret statsborger, der er berettiget til at nyde godt af den danske velfærdstats goder.

Valg af ægtefælle har således karakter af et "vitalt sammentræf" mellem modstridende interesser (Johnson-Hanks 2002), hvor de unge skal træffe et eksistentielt valg vedrørende deres egen og familiens fremtid¹³. Jennifer Johnson-Hanks introducerer begrebet "vitale sammentræf" til at beskrive de momenter, hvor livsbaner pludselig skifter retning, hvorefter nye fremtider kommer til syne, og ens liv og færden må reorganiseres derefter. Fokus på vitale sammentræf er en reaktion på hidtidige etnografiske fremstillingers tendens til at opdele livsforløb i særskilte stadier fra barndom, ungdom over voksenliv og alderdom. Overgange og status skift har imidlertid vist sig at være processuelle og langt mere usikre, innovative og ambivalente end som så (op.cit.865). Vitale sammentræf er konkrete begivenheder som fx død, ulykke, skilsmisse, tilfældige begivenheder eller lykkelige omstændigheder. Det er tilspidsede situationer, hvor forskellige potentielle fremtider må tages op til overvejelse (op.cit. 872).

Konflikten mellem familien og nationalstaten har skabt et vitalt sammentræf af interesser. Unge skal ikke længere alene forhandle partnervalg med deres forældre og familie, nu skal de også forholde sig til de præferencer, der er udstukket med de danske familiesammenføringsregler. Uanset hvilken retning de vælger, får det imidlertid konsekvenser, idet både familien og nationalstaten sanktionerer fravalg.

Nationalstaten sanktionerer valg af en udenlandsk ægtefælle ved, at parret ikke kan tage det for givet, at de fremover vil få lov til at bo sammen i Danmark¹⁴. Omvendt vil fravalg af en ægtefælle fra familien i Pakistan ofte betragtes som et brud på sociale og emotionelle bånd inden for den transnationale familie. Fravalg tolkes ofte som udtryk for, at transmigranterne føler sig for fine til at indgå ægteskab med deres slægtninge eller som bevis på, at de ikke vil yde deres bidrag til at vedligeholde familiens intime relationer. Af samme grund reagerer forældre ofte stærkt, hvis deres voksne børn afviser et planlagt ægteskab. Ikke sjældent bliver unge dansk-pakistanere, der insisterer på selv at vælge deres ægtefælle på trods af deres forældres og families ønsker, sanktioneret med en kortere eller længere periode af "social død", hvor de ignoreres og udelukkes fra familien (Rytter 2003a:87; 2005:275). Enkelte gange har sanktionen været "reel død". Det gælder de tilfælde, hvor familie-medlemmer har begået såkaldte æresdrab på unge, der ikke vil føje forældrene og familiens ønsker (se Wikan 2003).

De unge dansk-pakistanere, der følger familiens ønske og vælger en ægtefælle fra Pakistan, må efterfølgende flytte til Sverige. De ender således paradoksalt op med at være socialt inkluderet og tilstede i deres lokale og transnationale familie, men samtidigt fysisk fraværende fordi de opholder sig det meste af tiden i Sverige med deres nye ægtefælle.

En transnational hverdag

De ægteskabsmigranter, der bosætter sig i Sverige, har fået ændret deres livsbaner og fremtidshorisonter. Perioden som nygifte er for manges vedkommende domineret af frustrationer og skuffelser over tilværelsen i Sverige adskilt fra kendte omgivelser og støtte fra familie og venner. Da "Sverigesituationen" er opstået af divergenser mellem dansk og svensk immigrationslovgivning inden for det overnationale Europæiske Unions samarbejde, må ægteskabsmigranterne affinde sig med, at bureaukratiske regler sætter rammerne for, hvordan de kan udforme deres hverdagsliv. Ægteskabsmigranternes familieliv må reorganiseres i en hektisk periode, hvor de fysisk og mentalt bevæger sig mellem Sverige og Danmark. Således bygges deres samliv op om "en transnational hverdag".

For at en dansk-pakistanner kan få ægtefællesammenføring i Sverige, kræver Migrationsverket blandt andet, at vedkommende vitterligt bor i landet. De gældende regler foreskriver, at den danske statsborger skal opholde sig mindst halvdelen af sin tid i Sverige. Endvidere er det et krav, at ansøgeren kan forsørge sin ægtefælle. For langt de fleste betyder det, at parrets danske part må fortsætte med at arbejde i Danmark for at kunne tilvejebringe de fornødne økonomiske midler. De økonomiske krav betyder ofte, at de ægteskabsmigranter, som er i gang med en uddannelse, må neddrogse eller helt indstille deres studieaktiviteter og i stedet tage et arbejde. Uanset hvilken løsning, man vælger, er resultatet, at parrets danske part dagligt rejser frem og tilbage mellem Sverige og Danmark. Med en gennemsnitlig transporttid for pendlere på 70 minutter (Rapport3 2005:6) efterlader denne ordning ikke megen tid til at pleje ens nye ægteskab.

I forbindelse med organiseringen af ægteskabsmigranternes hverdag er det væsentligt, at ægtepar bestående af en dansk-pakistanner og en pakistanner i mange tilfælde kun kender hinanden perifert fx som en fætter og en kusine, der har leget sammen som børn. Under bryllupsforberedelserne har de måske haft lejlighed til at diskutere deres forventninger til ægteskabet og til hinanden. Andre har lært hinanden at kende gennem telefonsamtaler og e-mail-korrespondance. Men selv i de tilfælde, hvor nygifte har kendt hinanden i årevis, er det ægteskabelige samliv en fundamentalt ny situation for dem begge. Med deres status af ægtefolk forventes de at dele tilværelsens glæder og sorger, bolig, måltider og soveværelse. Ægteskabets bratte overgang fra barn til voksen, samt den sammenførte ægtefælles ankomst fra Pakistan til et fremmed land, sker normalt inden for familiens trygge rammer, hvor der er mulighed for at få praktisk hjælp samt råd og vejledning omkring forvirrende følelser i forhold til sin nye ægtefælle, svigerfamilie og nye land. Dette er ikke i samme grad muligt for ægteskabsmigranter i Sverige. For at afbøde den bratte omvæltning sker det derfor ikke sjældent, at ægteskabsmigranter arrangerer overgangsordninger med deres familie, fx at nygifte i den første tid opholder sig meget tid hos familien i Danmark, eller at den danske parts forældre eller

søskende flytter midlertidigt til Sverige for at hjælpe dem til rette i deres nye roller.

Uanset hvordan man arrangerer sig i den første hektiske tid, er resultatet imidlertid det samme for mange ægtepar. Den familiesammenførte er placeret i Sverige, hvor hun eller han typisk efter en rum tid starter på et sprogkursus, mens deres danske ægtefælle forsøger at tjene til dagen og vejen og måske samtidig er i gang med at fuldføre sin uddannelse i Danmark. Dette kan skabe logistiske problemer. Zagib, der er gift med sin kusine og bor i Malmö, forklarede således, hvordan "tid" var blevet et problem efter at de havde bosat sig i Sverige. Han skulle passe sit medicinstudie i København, samtidigt med at han tog aften- og nattevagter på sit arbejde for at forsørge sig selv og sin hustru. Ydermere besøgte han dagligt sine forældre. Det var tidskrævende, men han oplevede det som endnu mere stressende, hvis han ikke kunne udfylde rollen som "den gode søn" over for sine aldrende forældre. Endelig skulle han gerne tilbage til Malmö i nogenlunde ordentligt tid, så han kunne være der for sin hustru. Døgnet havde ikke altid timer nok til, at Zagib kunne få regnestykket til at gå op.

Særligt for de nyankomne ægtefæller kan dagene i Sverige være lange. Flere føler sig isolerede, ensomme eller direkte deprimerede. I mange tilfælde bliver løsningen, at ægteparret tilbringer stadigt mere tid i Danmark sammen med svigerfamilien. De overnatter hyppigt, og pludselig – selvom de havde intentioner om at give livet i Sverige en chance – bor de reelt det meste af tiden i Danmark. Andre vælger af samme årsag helt bevidst at bo hos deres familie i Danmark, på trods af at de har post- og folkeregisteradresse samt sammenføringstilladelse i Sverige.

Ifølge de gældende regler har et ægteskabsmigrantpars danske part lov til at opholde sig ubegrænset tid i Danmark, mens den familiesammenførte ægtefælle, der jo har opholdstilladelse i Sverige, derimod kun må opholde sig tre måneder ad gangen i andre EU-lande som f.eks. Danmark. Samtidig er det, som nævnt, en forudsætning for, at en dansk statsborger overhovedet kan få sammenført en udenlandsk ægtefælle til Sverige, at hun eller han tilbringer mindst halvdelen af tiden i landet. Dette snørklede regnskab betyder i al sin enkelthed, at ægteskabsmigranter, der vælger at bo meget tid hos deres familie i Danmark, kommer til at have en *semilegal* status. Jeg anvender betegnelsen *semilegal*, fordi parrene som udgangspunkt ikke gør noget ulovligt, men de bevæger sig lige på grænsen. Det er fx ikke ulovligt for ægteparret at befinde sig i Danmark, men det er i strid med lovens hensigt om at begrænse indvandringen, og hvis ægteparret bliver for længe i Danmark vil den sammenførte ægtefælle på et tidspunkt overskride tre måneders grænsen og forbryde sig mod reglerne. Samtidigt risikerer ægteparret i yderste konsekvens at blive sendt tilbage til henholdsvis Danmark og Pakistan, hvis de ikke opholder sig tilstrækkeligt, eller blot har proforma adresse, i Sverige.

Opstarten på ægteskabsmigranternes nye liv i Sverige er svær. Det er en

ny situation for begge, hvor de befinder sig i et fremmed land adskilt fra den familie, der traditionelt afhjælper overgangene fra barn til voksen og fra Pakistan til Danmark. Det transnationale hverdagsliv, hvor man fysisk og mentalt bevæger sig over Øresund, er ikke nemt at få til at hænge sammen.

Mudrede horisonter

Mange ægteskabsmigranter oplever, at de med det påtvungne ophold i Sverige er placeret i et "midlertidigt venterum", hvor de ikke ved, om de skal blive boende, eller om de kan vende tilbage til Danmark. "Midlertidigheden" har en diffus tidslig udstrækning og er karakteriseret ved fravær af en "normal" tilstand (Schwartz 1998:9ff.). Uvisheden betyder mange gange, at ægteskabsmigranter afholder sig fra at tage store beslutninger i forhold til at planlægge og retningsgive deres liv. Føromtalte Zagib forklarede i den forbindelse, at han selv og hans hustru havde gode og dårlige perioder. Nogle gange var de meget opmærksomme på deres situation og bekymrede sig over, hvordan det skulle gå i forhold til familien, deres arbejdssituation og fremtid. Andre gange tænkte de ikke så meget over det. Men generelt oplevede han, at alle store beslutninger hele tiden blev udskudt. De skubbede blot problemerne foran sig – måske fordi de var uløselige!

Sociolog Anthony Giddens (1991) introducerer begrebet *ontologisk sikkerhed* til at beskrive en aktørs holdning og position, når hun eller han handler inden for overskuelige og genkendelige systemer. Den ontologiske sikkerhed er en praksisbevidsthed, hvorigennem dagligdagsrutiner bibringer aktøren en oplevelse af sikkerhed og tryghed. Ontologisk sikkerhed udgør en basis, som aktører handler og forstår verden udfra og giver endvidere det sociale liv kontinuitet på en måde sådan måde, at omverden fremstår som ordnet og genkendelig. Omvendt er *ontologisk u-sikkerhed* kendetegnende for de situationer, hvor tæppet er trukket væk under aktøren. Verden er ikke længere umiddelbart begribelig, og man kan ikke drage nytte af tidligere erfaringer i vurderingen af, hvilke konsekvenser ens handlinger vil få. Således er ontologisk usikkerhed en tilstand som ugyldiggør hverdagens rutiner, og som på mange måder kan være socialt lammende og psykisk belastende. Ægteskabsmigranternes bosætning i Sverige er udfaldet af det vitale sammentræf mellem deres families og nationalstatens modstridende interesser. Netop vitale sammentræf afstedkommer ofte perioder af ontologisk usikkerhed, idet de kræver, at tilsyneladende etablerede fremtidsudsigter må genovervejes. De involverede aktører er således nødsaget til at håndtere kortere eller længere perioder af uvished (Johnson-Hanks 2002:878).

Hverdagens ontologiske usikkerhed resulterer i "mudrede horisonter", idet ægteskabsmigranter reelt ikke ved, hvordan deres livssituation vil se ud i morgen, om en måned eller et år. Eftersom reglerne i den danske lovgivning hele tiden udbygges, og uigennemskueligheden øges, er der konstant nye forhindringer, der må forceres. Det foranderlige juridiske landskab bidrager på

flere måder til den ontologiske usikkerhed. Lad mig give tre eksempler:

For det første havde kun få forudset, at reglerne ville ramme netop dem. Zagib forklarede således til min overraskelse, at de faktisk blev "gift på papiret" ved en lille ceremoni allerede i 2001, men at deres egentlige bryllup med dertilhørende festivitas og efterfølgende forhold som ægtefæller først blev en realitet i 2004. På mit spontane spørgsmål, om hvorfor de i så fald ikke havde søgt om familiesammenføring inden sommeren 2002, svarede Zaqib:

Jeg var ikke klar til ægteskab på det tidspunkt... og jeg troede ikke, at det [lovgivningen] ville ramme mig: En engel som mig, ingen kriminel baggrund, læser medicin osv. Det kan da ikke ramme mig... men det kunne det!

For det andet har mange svært ved at gennemskue lovgivningen og de komplicerede vurderingskriterier, der anvendes til at give tilladelse eller afslag om familiesammenføring til Danmark. Det er ikke sjældent at have fået et eller flere afslag, inden man træffer beslutningen om at flytte til Sverige. I Sanams eksempel fik hun først afslag på alderskravet og siden tilknytningskravet. Det efterlader det indtryk, at uanset hvad man gør, så kan man aldrig vide sig sikker på, om det er tilstrækkeligt.

Endelig for det tredje, så bliver reglerne og vurderingskriterierne løbende ændret eller justeret¹⁵. Det er således uvist, om reglerne af i dag også vil gælde i morgen. Ligeledes løber der mange rygter om, at politikerne i Sverige med tiden vil begynde at følge de danske regler. Den slags rygter sætter jævnligt bevægelse i telefonkæder og mailing-liste blandt ægteskabsmigranter i Skåne. Et helt konkret eksempel på usikkerheden over for den foranderlige lovgivning opstod, da den danske Integrationsminister, Rikke Hvilshøj (V), i september 2005 fremførte, at Udlændingesservice ville begynde at fravige den ellers ufravigelige 24-årsregel, hvis ægteparrets danske part var studerende inden for én af de faggrupper, der vil blive efterspørgsel på i Danmark i nær fremtid, fx ingeniør eller læge. Et døgn senere blev forslaget taget af bordet, da Dansk Folkeparti satte sig imod¹⁶. Ikke desto mindre havde rygterne om en ny sagsbehandlingsprocedure allerede bredt sig. Hamid, der på det tidspunkt var nygift og ventede på at få sin pakistanske hustru til Sverige, havde således den ene dag oplevet sin mor græde af glæde over, at hun og hendes mand nu alligevel ville få mulighed for at leve sammen med deres søn og svigerdatter i Danmark. Næste dag måtte Hamid se sin mor græde bittert over, at drømmen om en samlet flergenerationsfamilie var smuldret.

I den voksende gruppe ægteskabsmigranter oplever mange tiden i Sverige som et "midlertidigt venterum" præget af ontologisk usikkerhed og karakteriseret ved særdeles "mudrede fremtidshorisonter". Ægteskabsmigranterne ved i dag ikke, om de er købt eller solgt og kan derfor ikke planlægge ud over den umiddelbare hverdag. Selvom ægteskabsmigranter reagerer forskelligt

på den usikre livssituation, kan deres håndteringer af familielivet, hverdagen og fremtiden opdeles i tre strategier¹⁷.

Fremtidsstrategier

1. "Aldrig mere Danmark"

Den første strategi findes overvejende blandt ressourcestærke ægteskabsmigranter. Med "ressourcestærk" menes ægtepar, hvor begge parter har en uddannelse og måske allerede job, eller hvor den sammenførte ægtefælle er i gang med at lære svensk. Denne gruppe er motiveret af forargelse og ærgrelse over, at de trods dansk statsborgerskab ikke har lov til at bo og leve i Danmark. Den bærende holdning er, at: "Hvis Danmark ikke vil have os, så vil vi heller ikke dem". Omvendt er disse ægtepar begejstrede over de fordele, som de oplever at have fået i Sverige. De lægger fx vægt på økonomiske forhold, som gør det muligt for dem at anskaffe sig en bil og en rummelig bolig, samt det forhold at svensk "multikulturalisme" tilbyder dem og deres (kommende) børn et samfund med mere plads til etnisk, religiøs og kulturel mangfoldighed, end tilfældet er i Danmark.

Blandt ægteskabsmigranter, der orienterer sig ud fra denne strategi, er beslutningen om at bosætte sig i Sverige definitiv. Tariq, der flyttede til Landskrona med sin søster og deres ægtefæller fra Pakistan, forklarede således sit syn på fremtiden ved at sammenligne med sine forældres liv som migranter. De kom til Danmark i begyndelsen af 1970'erne, hvor de siden har boet og arbejdet hele deres voksne liv. Al deres tid og interesse har de imidlertid brugt på at drømme sig tilbage til det Pakistan og de mennesker, omgangsformer, lyde og dufte, som de i sin tid forlod. Drømmen om at vende tilbage er udbredt blandt "forældregenerationen", som selv er opvokset i Pakistan (se Rytter 2006b). Det er således en længsel og nostalgi, som mange fra den yngre generation kender fra deres egne forældre. Tariq ville ikke gentage sine forældres fejl. Han ville ikke bruge sin tid på at sidde i Sverige og ønske sig tilbage til Danmark.

I en blanding af vrede, trodsighed og realisme sigter ægteskabsmigranter med denne strategi mod at indrette sig permanent i Sverige. Det indebærer bl.a., at de ønsker eller allerede har fundet sig et arbejde i deres nærmiljø og har accepteret, at deres børn vil få svensk som deres førstesprog.

2. Et nødvendigt onde:

Denne holdning deles af de ægteskabsmigranter, der betragter tiden i Sverige som et nødvendigt onde, før de kan bringe deres ægteskab, hverdags- og familieliv tilbage til en "normal" tilstand. De venter, mere eller mindre tålmodigt, på en gang ude i fremtiden at få lov at vende tilbage til Danmark. Juridisk er der forskellige måder, hvorved det kan lade sig gøre:

1. Den familiesammenførte ægtefælle fra Pakistan kan blive svensk statsborger. Det er muligt efter en femårig periode med lovligt og dokumenteret

ophold i Sverige. Sker det, kan det nu svenske og danske ægtepar vende tilbage til Danmark via den nordiske aftale om fri bevægelighed.

2. Ægteparrets danske part kan skifte til svensk statsborgerskab. Det tager hen ved to år for statsborgere fra et af de øvrige nordiske lande at opnå svensk statsborgerskab forudsat, at vedkommende ikke har overtrådt loven. Efter ændret statsborgerskab vil det nu svenske og pakistanske ægtepar kunne anvende EU-reglerne til at få en 2-5 års opholds- og arbejdstilladelse i Danmark.

3. Endelig kan det ske ved, at den danske ægtefælle begynder at arbejde i Sverige. Efter en periode på ca. seks måneder kan parret flytte tilbage til Danmark som vandrende arbejdskraft, forudsat at vedkommende fortsat arbejder i Sverige¹⁸.

Uanset hvilken model så tager det tid og kræver tålmodighed. Endnu er det relativt få par, som har opholdt sig tilstrækkeligt længe i Sverige til at kunne vendt tilbage til Danmark, men tallet vil givet stige i de kommende år. De tre modeller for tilbagerejse tydeliggør, hvordan transnationalt familieskab er afhængigt af de respektive landes immigrationslovgivning og naturaliseringspolitik. Nationalstatslige grænser åbnes og lukkes afhængig af, hvem man er og hvilke legale papirer, man har erhvervet sig.

3. Semilegale liv:

Endelig er der de ægteskabsmigranter, som mere eller mindre permanent opholder sig i Danmark. Det er, som nævnt, et krav for at få ægtefællesammenføring, at man bor i Sverige. De ægtepar, der bor megen tid i Danmark, befinder sig derfor på grænsen af det tilladelige. En måde at undgå at tiltrække sig unødigt opmærksomhed er ved at få ens bolig i Sverige til at se beboet ud. Det kan gøres ved jævnlige rejser over Sundet og fx tømme postkassen, opretholde et realistisk elforbrug, foretage transaktioner på diverse bankkonti eller sørge for at ens pendlerkort er i brug. De par, der frivilligt eller presset af omstændighederne vælger det *semilegale liv*, må hele tiden sørge for, at de på forlangende kan dokumentere, at de bor og lever i Sverige.

De svenske myndigheder er opmærksomme på, at der med ægteskabsmigranterne også er kommet et uvist antal "spøgelsesborgere", som ikke bor på de adresser, som de burde. I 2004 iværksatte Skatteverket en undersøgelse, der viste, at når danskere "flytter på papiret", sker det enten for at anskaffe sig en bil i Sverige til lavere registreringsafgift end i Danmark eller for at opnå ægtefællesammenføring (Rapport4 2004). Siden er myndighederne begyndt at kontrollere, hvorvidt ægteskabsmigranter rent faktisk bor i Sverige. Det sker bl.a. ved stikprøvekontroller rettet mod de ægtepar, som bor til leje hos andre, eller som har mistænkeligt langt til deres arbejdsplads i Danmark (Rapport1 2006:12)¹⁹. Endvidere har skattemyndighederne på begge sider af Sundet koordineret indsatsen i forsøg på at afsløre proforma flytninger (Rapport2 2005:9)²⁰.

Udover at de semilegale ægtepar risikerer deres opholdstilladelser i Sve-

rige, så skaber deres status også andre problemer. Mens den semilegale strategi måske nok giver mulighed for, at ægtepar kan indgå i et "normalt" pakistansk familieliv, betyder den samtidigt, at de sammenførte ægtefæller må acceptere en særdeles tvivlsom juridisk status i Danmark. En pakistansk ægtefælle vil fx ikke have mulighed for at modtage sprogundervisning og vil være ekskluderet fra det officielle arbejdsmarked. Problemet bliver endnu større i de kommende år, når flere semilegale ægtepar begynder at få børn. Børnene vil blive danske statsborgere, men eftersom deres forældre menes at bo i Sverige, vil de ikke være berettigede til dansk lægehjælp, sundhedsplejerske og tandlæge eller til at frekventere daginstitutioner eller skoler. Problemet med børn "udenfor systemet" er allerede i dag kendt i kommunale forvaltninger i Storkøbenhavn²¹. Samlet bevirker dansk lovgivning og ægteskabsmigranternes kreative tiltag til at omgå samme, at den kommende generation vil vokse op som "spørgelsesborgere".

Ovenfor har jeg skitseret tre strategier, som ægteskabsmigranter anlægger i forhold til deres fremtid i Sverige eller Danmark. De tre strategier rummer blandt andet forskellige muligheder for, at ægtepar kan vende tilbage til Danmark i deres søgen efter et "normalt" familieliv.

Afslutning

Den fortsatte ægteskabsmigration til Sverige er en direkte konsekvens af den politiske målsætning om at få indvandrere til at gifte sig i Danmark. Når stadig flere ægtepar anvender "Sverigesmodellen" og alligevel opholder sig i kortere eller længere tid i Danmark, er det ikke blot i strid med lovens intentioner, det er også en torn i øjet på lovgiverne. Den danske regering har flere gange lagt pres på sine svenske kollegaer og forsøgt at få dem til at hjælpe med at afsløre semilegale ægtepar og opfordret dem til at lukke de huller, som gør "Sverigesmodellen" attraktiv. Fra svensk side er der fra ministerplan svaret igen ved at påpege, at den danske lovgivning er "tåbelig og diskriminerende", og at "det er Danmarks problem, at mange dansk-udenlandske ægtepar bosætter sig i Malmö"²². Denne konfrontation er symptomatisk for de meget forskellige syn på indvandring og integration, der tegner henholdsvis dansk og svensk politik og offentlig debat (Hedetoft 2006). Måske vil udviklingen i Øresundsregionen de kommende år bringe de politiske positioner tættere på hinanden. Ægteskabsmigration kan blive et kritisk punkt på dagsordenen i Skåne, hvis de økonomiske udgifter til sprogskoler og integrationskurser fortsætter med at stige. Omvendt kan det ikke udelukkes, at et flertal i det danske Folketing på et tidspunkt beslutter at lempe de gældende regler for ægtefællesammenføring.

Uanset de politiske slagsmål på tværs af Øresund, er det et faktum, at ægteskabsmønsteret blandt dansk-pakistanere ændrer sig disse år. En opgørelse fra 2004 viser, at mere end 40% af unge dansk-pakistanere i alderen 17-27 år nu faktisk finder deres ægtefælle i Danmark (Schmidt og Jacobsen 2004:111).

Hvorvidt ændringen skyldes den restriktive lovgivning, eller om det er en mere generel historisk udvikling af en migrantgruppes ægteskabspræferencer over tid, må få stå hen i det uviste. Det kan blot konkluderes, at unge med pakistansk baggrund i stigende grad finder deres ægtefælle i Danmark.

Denne artikel har imidlertid handlet om den gruppe, der trods stramme familiesammenføringsregler og udsigt til et liv i Sverige, fortsat vælger en ægtefælle fra Pakistan. Artiklen illustrerer det paradoksale forhold, at den danske nationalstat i sin iver for at sikre unge indvandrere mod ægteskabspress og tvang fra familien selv er begyndt at diktere, hvor og med hvem de skal gifte sig. Selvom den aktuelle lovgivning således udfordrer transnationale ægteskabsmønstre og familiedannelse, viser artiklen, hvordan det til en vis grad lykkes de berørte ægtepar at reorganisere deres liv og hverdag. Trods eksterne indgreb realiserer de deres fremtidsplaner og viderefører centrale familieværdier. De danske regler har blot føjet endnu en signifikant lokalitet til den transnationale families globale netværk, så det nu strækker sig mellem Pakistan, Danmark og Sverige.

Ægteskabsmigration fra Danmark til Sverige er et relativt nyt fænomen, der givet vil fortsætte, så længe danske statsborgere har flere rettigheder omkring ægtefællesammenføring ude end hjemme. De kommende år vil kræve yderligere studier af, hvilke konsekvenser ægteskabsmigrationen har for lokale og transnationale familieformer på længere sigt.

Noter

1. Denne artikel udspringer af det tværfaglige forskningsprojekt "Etniske minoriteters ægteskabspraksisser: Kontinuitet og Forandring" under Akademiet for Migrationsstudier i Danmark (AMID) og finansieret af Statens Strategiske Forskningsråd (se <http://www.amid.dk>). Artiklen er en bearbejdet udgave af et bidrag til antologien "Globale familjer: Transnationell migration og släktskap", redigeret af Marita Eastmond og Lisa Åkesson, Gidlunds Förlag, 2007. Tak til Lisa Åkesson, Marita Eastmond, Karen Fog Olwig og en anonym referee for nyttige kommentarer til tidligere udgaver af dette manuskript. Det endelige indhold er dog mit ansvar.
2. Jeg skelner mellem arrangerede ægteskaber og tvangsægteskaber. Et arrangeret ægteskab defineres som, et ægteskab der kommer i stand gennem aftaler. Dette sker, dels internt mellem de respektive forældre og deres børn (samt evt. deres bredere familie), dels eksternt mellem to familier. Tvangsægteskab er derimod en afvigelse fra denne norm og defineres som, et ægteskab hvor forældre eller slægt arrangerer et ægteskab for et familiemedlem uafhængigt af eller i direkte modstrid med denne persons ønsker og forventninger (Rytter 2006a:20). Denne artikel handler udelukkende om arrangerede ægteskaber.
3. For udførlig gennemgang af de komplicerede regler henvises til det danske Institut for Menneskerettigheders rapport: Ægtefællesammenføring i Danmark (Olsen, Liisberg og Kjærum 2004).
4. Tal og fakta på Udlændingområdet 2006, se <http://www.nyidanmark.dk/da-dk/>
5. Undersøgelsen indebar bl.a. 18 semistrukturerede interviews med pakistanske ægteskabsmigranter udført i 2005 og er generelt funderet i mit arbejde blandt pakistanere i Danmark siden 2001.
6. Se "Par från Danmark tvinges til Sverige". Sydsvenskan den 18. februar 2004.
7. Personlig kommunikation med en ansat fra Migrationsverket i Malmö.

8. For yderligere diskussion af tilknytningskravet og dets bagvedliggende logikker, henvises til artiklen: Mikkel Rytter (2007): "Familien Danmark og "De Fremmede". Slægtskabsbilleder i dansk integrationspolitik. I Karen Fog Olwig og Karsten Pærregaard (red). *Integration – Antropologiske perspektiver*. København. Forlaget Museum Tusulanum.
9. For yderligere oplysninger se <http://www.aegteskabudengraenser.dk>
10. For yderligere oplysninger se <http://www.drcenter.dk>
11. For yderligere oplysninger se <http://www.go2sweden.dk>
12. Selvom ægteskab i familien skaber stærke bånd, så er denne type ægteskaber også potentielt disintegrerende. Pnina Werbner giver eksempel fra et pakistansk familienetværk, hvor den første skilsmisse afføder en kædereaktion af andre skilsmisser. De kræfter, der holder sammen på familien, kan ligeså hurtigt splitte den ad (1999).
13. Fokus på det vitale sammentræf mellem familiens og nationalstatens ægteskabspræferencer, er et analytisk perspektiv, der ikke levner meget plads til de unges egne motiver, handlinger og interesser. Jeg forholder mig heller ikke til det faktum, at ægtefællesvalg også før indførslen af lov nr. 365 indebar et vitalt valg for livet. Da disse diskussioner udfoldes andre steder (Rytter 2003, 2005, 2006a), koncentrerer jeg mig her primært om, hvordan familien og nationalstaten hver især søger at retningsgive unges partnervalg og livsbaner.
14. Dette gælder i særlig grad danskere med indvandrerbaggrund. Udlændingestyrelsens praksisnotat fra 29. september 2003 påpeger, at ansøgere om ægtefællesammenføring, der har anden etnisk baggrund end dansk, vil, qua deres familiebaggrund, kun sjældent blive vurderet til at have tilstrækkelig tilknytning til Danmark til at få den ønskede sammenføring (Praksisnotat 2003:6).
15. I 2003 blev reglerne for tilknytningskravet suppleret med lov nr. 1204, der fritager borgere for kravet efter 28 års dansk indfødsret (se, Dilou Jacobsen 2004). Også de kriterier, der administrativt anvendes til at vurdere ægtepar's tilknytning til Danmark, bliver løbende ændret (se, Praksisnotat 2003).
16. Den danske regering udfærdigede i 2003 en såkaldt positivliste over faggrupper, der blev undtaget fra reglerne. Det gjaldt IT-specialister, ingeniører, vidensarbejdere inden for naturvidenskab og teknologi, læger og sygeplejersker. Med det nye forslag fra 2005 ville Integrationsministeren også lade studerende fra faggrupper på positivlisten slippe gennem nåleøjet, hvilket ville have ændret på ansøgningmulighederne for mange etablerede og vordende ægtepar (Thomsen 2006:127-140).
17. Inddelingen af ægteskabsmigranternes fremtidsstrategier i tre særskilte kategorier er et analytisk greb. I praksis er ægteskabsmigranternes syn på deres nære og fjerne fremtid langt mere komplekst, diffust og til tider modsatrettet.
18. Hvor lang en arbejdsperiode, der kræves i Sverige, er omstridt og bliver løbende ændret. Interesserede kan få aktuelle oplysninger hos DRC på <http://www.drcenter.dk>
19. Dette tiltag kom sig af et tilfælde, hvor ægteparret officielt boede i Malmö, mens den danske part arbejdede i Esbjerg. I dette tilfælde vurderede Skatteverket, at der måtte være noget galt. se, "Fup-adresser i Sverige et voksende problem", Berlingske Tidende den 31. august 2004.
20. Denne svensk-danske kampagne blev til efter pres fra den danske regering, der bl.a. beklagede, at de ægtepar, der fik afslag på ægtefællesammenføring til Danmark, alligevel boede i landet via en proforma adresse i Sverige. se fx "Proformaflytninger: Haarder klar til skærpet indsats mod fupflytninger" Berlingske Tidende den 2. september 2004.
21. Se "Proformaflytninger: børn bliver tabere". Berlingske Tidende den 2. september 2004.
22. Første udtalelsen kom, i følge Ritzaus Bureau fra justitsminister, Thomas Bodström. Se, "Fogh afviser svenske beskyldninger", den 31. august 2004. anden udtalelse stammer fra Integrationsminister, Mona Sahlin, se „Udlændingelov er problem for Danmark – ikke Sverige“, Ritzaus Bureau, den 27. oktober 2004.

Litteratur

- Berg, Magnus 1994: *Seldas andra bröllup*. Göteborg. Etnologiske föreningen i Västsverige.
- Bredahl, Anja 1999: *Arrangerede ekteskab og tvangsekteskab i Norden*. Tema Nord 1999:604, Nordisk Ministerråd.
- Bredal, Anja 2006: "Vi er jo familie". *Arrangerede ekteskab, autonomi og fellesskab blandt unge norsk-asiater*. Doktorafhandling, Institut for Samfunnsforskning. Unipax 2006.
- Dilou Jacobsen, Bjørn 2004: "Tilknytningskravet og forbuddet mod racediskrimination". I B. Olsen, M. V. Liisberg og M. Kjærøum, red. (2004): *Ægtefællesammenføring i Danmark*. Udredning nr. 1. Institut for menneskerettigheder. Side 104-125.
- Giddens, Anthony 1991: *Modernitet og Selvidentitet. Selvet og samfundet under sen-moderniteten*. København. Hans Reitzels Forlag.
- Glick Schiller, Nina, Linda Brasch & Christina Szanton Blanc 1999: "From Immigrant to Transmigrant: Theorizing Transnational Migration". In Ludger Pries (eds.). *Migration and transnational Spaces*. Aldershot. Ashgate.
- Gullestad; Marianne 1996: "From Obidience to Negotiation: Dilemmas in the Transmission of Value Between Generations in Norway". In *The Journal of the Royal Anthropological Institute* 1996, vol. 2, no.1:25-42.
- Handlingsplan 2003: *Handlingsplan for regeringen indsats i perioden 2003-2005 mod tvangsægteskaber, tvangslignende ægteskaber og arrangerede ægteskaber*. Regeringen den 15. August 2003.
- Hedetoft, Ulf 2006: "Divergens eller Konsekvens? Perspektiver i den dansk-svenske sammenstilling". I U. Hedetoft, B.Petersson og L.Sturfelt (red): *Bortom Stereotyperne? Indvandrerne og integration i Danmark og Sverige*. Göteborg: Makadam.
- Johnson-Hanks, Jennifer 2002: "On the Limits of Life Stages in Ethnography: Toward a Theory of Vital Conjunctions". In *American Anthropologist* 104(3):865-880.
- Madsen, Diana 2002: *Kan tvang være en æressag? Idekatalog til en dansk indsats mod tvangsægteskaber*. København. Videnscenter for ligestilling.
- Olsen, Birgitte, Liisberg, Maria Vendtegodt og Morten Kjærøum 2004: *Ægtefællesammenføring i Danmark*. Udredning nr. 1. Institut for Menneskerettigheder.
- Praksisnotat 2003: Notat, om anvendelsen af tilknytningskravet ved ægtefællesammenføring. jf. Udlændingelovens § 9, stk. 7. www.inm.dk (29. September, 2003)
- Rapport1, 2006: "Bro, Bostad, Bil och Kärlek – öker flyttströmmen från Danmark til Skåne". Udarbejdet af Malmö stad, Migrationsverket, Region Skåne, Skatteverket og Öresundskommiteen.
- Rapport2, 2005: "Flytninger på tvärs af Øresund". Øresundsbro konsortiet, juni 2005. se <http://www.oeresundsbron.com>
- Rapport3, 2005: "Danska erfarenheter av att bo i Skåne". Øresundsbro Konsortiet og Øresundskommiteen, juni 2005. Se <http://www.oeresundsbron.com> og <http://www.oeresundskomiteen.dk>
- Rapport4, 2004: *Innflyttningar från Danmark*. Udarbejdet af Helene Hedebris for Skatteverkets rättsenhet. Se <http://www.skatteverket.se>
- Rytter, Mikkel 2003: *Lige Gift – en antropologisk undersøgelse af arrangerede ægteskaber blandt pakistanere i Danmark*. Specialrækken nr. 261. Institut for Antropologi, Københavns Universitet.

- Rytter, Mikkel 2005: "Ægteskab som bevægelse: positioner og interesser i et arrangeretægteskab". I Laura Gilliam, Karen Fog Olwig og Karen Valentin (red): *Lokale hverdagsliv, fjerne forbindelser: Børn og unge i migrationsprocesser*. København. Hans Reitzels forlag.
- Rytter, Mikkel 2006a: "Ægteskabelig integration: pakistanske og danske arrangerede ægteskaber". I Marianne Holm Pedersen og Mikkel Rytter (red). *Den Stille Integration. Nye fortællinger om at høre til i Danmark*. København. C.A.Reitzels Forlag.
- Rytter, Mikkel 2006b: "Pakistan tur/retur. Forhandlinger af hjem og tilhørsforhold inden for flergenerationsfamilien". I *Tidsskriftet Antropologi*, nr.50:111-128.
- Rytter, Mikkel 2007: "Familien Danmark og "De Fremmede". Slægtskabsbilleder i dansk integrationspolitik. I Karen Fog Olwig og Karsten Pærregaard (red). *Integration: Antropologiske Perspektiver*. København. Museum Tusulanums Forlag.
- Schlytter, Astrid 2004: *Rätten Att Själva Få Välja: Arrangeade Äktenskap, Kön och Socialt Arbete*. Studentlitteratur AB, Sverige.
- Schmidt, Garbi & Vibeke Jacobsen 2000: *20 år i Danmark – en undersøgelse af nydanskernes situation og erfaringer*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Schmidt, Garbi & Vibeke Jacobsen 2004: *Pardannelse blandt etniske minoriteter i Danmark*. København, Socialforskningsinstituttet 04:09.
- Schwartz, Jonathan 1998: *Et midlertidigt liv: bosniske flygtninge i de nordiske lande*. (red.). Nordisk Ministerråd. Nord 1998:9.
- Shaw, Alison 2000: *Kinship and Continuity – Pakistani Families in Britain*. Amsterdam: Harwood Academic Publishers.
- Shaw, Alison 2001: "Kinship, Cultural Preference and immigration: Consanguineous Marriage among British Pakistanis". In: *Journal of Royal Anthropological Institute* 2001, 315-334.
- Sørensen, Ninna Nyberg 2005: "Den globale familie – opløsning eller transnationalisering af familien?". I *Tidsskriftet Sociologi* nr. 1/16
- Sørhaug, Tian 1996: *Fornuftens Fantasier: Antropologiske essays om moderne livsformer*. Oslo. Universitetsforlaget.
- Tal og fakta på Udlændingeområdet 2006. Se <http://www.nyidanmark.dk/da-dk/>
- Thomsen, Claus Blok 2006: *Den Falske Melodi. En personlig og kritisk skildring af regeringens stramninger på udlændingeområdet*. Politikens Forlag.
- Werbner, Pnina 1990: *The Migration Process – capital, gifts and offerings among British Pakistanish*. New York/Oxford/Munich: Berg.
- Werbner, Pnina 1999: "Global pathways. Working class cosmopolitans and the creation of transnational ethnic worlds". In *Social Anthropology* 1999. 7, 1,17-35.
- Wikan, Unni 2002: *Generous Betrayal – politics of culture in the new Europe*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Wikan, Unni 2003: *For ærens skyld. Fadime, en sag til eftertanke*. København. Gyldendal.
- Winsløw, Gry 1995: *Ahmet og Fatma skal giftes! – ægteskab og migration mellem Tyrkiet og Danmark*. Specialrækken nr. 75. Institut for Antropologi. Københavns Universitet.

Avisartikler

"Par från Danmark tvinges til Sverige". Sydsvenskan den 18. februar 2004.

“Fogh afviser svenske beskyldninger“, Ritzaus Bureau den 31. august 2004.

“Fup-adresser i Sverige et voksende problem“, Berlingske tidende 31. august 2004.

“Proformaflytninger: børn bliver tabere“. Berlingske Tidende den 2. september 2004.

“Proformaflytninger: Haarder klar til skærpet indsats mod fupflytninger“ Berlingske Tidende den 2. september 2004.

“Udlændingelov er problem for Danmark – ikke Sverige“, Ritzaus Bureau, den 27. oktober 2004.